

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2015 05 20
COM(2015) 204 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**dėl neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies,
taip pat dėl sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 proc. maisto produkto,
privalomo kilmės šalies arba kilmės vietos nurodymo**

TURINYS

1.	Ižanga	3
2.	Privalomas ir savanoriškas ženklavimas.....	4
3.	Ataskaitoje aptariami maisto produktai	4
4.	Sektoriaus ir tiekimo grandinės apžvalga	5
4.1.	ES maisto sektoriaus apžvalga.....	5
4.2.	Maisto gamybos tiekimo grandinės apžvalga	5
4.3.	Savanoriškas kilmės ženklavimas ir ES kokybės sistemos	5
5.	Vartotojų požiūris į maisto produktų kilmės informaciją	6
6.	Galimi scenarijai ir variantai, susiję su privalomu neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies, taip pat sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 proc. maisto produkto, kilmės ženklavimu	7
7.	Skirtingų scenarijų sąnaudų ir naudos analizė	7
7.1.	Poveikis vartotojų elgsenai	7
7.2.	Ekonominis poveikis.....	8
7.2.1.	Maisto tvarkymo subjektų veiklos sąnaudos.....	8
7.2.2.	Poveikis vidaus rinkai ir tarptautinei prekybai.....	8
7.2.3.	Administracinė našta įmonėms	9
7.2.4.	Papildoma našta valdžios institucijoms	9
7.2.5.	Vartotojų išlaidos	9
7.2.6.	Poveikis aplinkai	10
7.3.	Su skirtingais scenarijais susijusios sąnaudos ir nauda.....	10
8.	Išvados.....	12

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies, taip pat dėl sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 proc. maisto produkto, privalomo kilmės šalies arba kilmės vietos nurodymo

1. IŽANGA

Pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams (toliau – IMV reglamentas)¹ 26 straipsnio 5 ir 6 dalis reikalaujama, kad Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai teiktų ataskaitas dėl galimybės privalomą kilmės ženklimą taikyti ir šių kategorijų maisto produktams:

- a) kitoms nei jautiena, kiauliena, aviena, ožkiena ir paukštiena mėsos rūšims;
- b) pienui;
- c) pienui, kuris naudojamas kaip sudedamoji pieno gaminių dalis;
- d) neperdirbtiems maisto produktams;
- e) produktams, sudarytiems iš vienos sudedamosios dalies;
- f) sudedamosioms dalims, sudarančioms daugiau nei 50 proc. maisto produkto.

Ši ataskaita apima neperdirbtus maisto produktus, produktus, sudarytus iš vienos sudedamosios dalies, ir sudedamąsias dalis, sudarančias daugiau nei 50 proc. maisto produkto.

Pagal IMV reglamento 26 straipsnio 7 dalį ataskaitoje analizuojama:

- vartotojo poreikis būti informuotam;
- tokio ženklinimo įgyvendinamumas ir
- tokių priemonių nustatymo sąnaudos ir nauda, įskaitant teisinį poveikį vidaus rinkai ir poveikį tarptautinei prekybai.

Ši ataskaita daugiausia grindžiama Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato užsakyto ir Maisto grandinės vertinimo konsorciumo (angl. FCEC) atlikto išorės tyrimo rezultatais². Tyrimą, be kita ko, sudarė vartotojų, maisto tvarkymo subjektų

¹ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams (OL L 304, 2011 11 22, p. 18).

² Tyrimas dėl neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies, taip pat dėl sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 proc. maisto produkto, privalomo kilmės šalies arba

(MTS) ir valstybių narių kompetentingų institucijų apklausos, taip pat atvejų tyrimai ir kiti turimi šaltiniai šiuo klausimu.

Į Maisto grandinės vertinimo konsorciumo tyrimą įtraukti Vidaus rinkos, pramonės, verslumo ir MVĮ generalinio direktorato atlikto MVĮ tyrimo rezultatai.

2. PRIVALOMAS IR SAVANORIŠKAS ŽENKLINIMAS

Šiuo metu keliems sektoriams, pvz., medaus³, vaisių ir daržovių⁴, žuvų⁵ (ne žuvų produktų, kaip antai paruoštų arba konservuotų gaminių iš žuvų), jautienos ir jos produktų⁶, alyvuogių aliejaus⁷, vyno⁸, kiaušinių⁹ ir importuotos paukštienos¹⁰, taikomos privalomos kilmės ženklinimo taisyklės.

IMV reglamentu nustatytas privalomas šviežios, atšaldytos arba užšaldytos kiaulienos, avienos, ožkienos ir paukštienos kilmės ženklinimas, kurio taikymo taisyklės nustatytos Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 1337/2013¹¹.

Be šių privalomo kilmės ženklinimo taisyklių, maisto tvarkymo subjektai turi teisę savo iniciatyva etiketėje nurodyti kilmės šalį ar regioną, jeigu jie atitinka galiojančias IMV reglamento nuostatas.

kilmės vietos nurodymo. Galutinė ataskaita. Maisto grandinės vertinimo konsorciumas (angl. FCEC), http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/index_en.htm.

³ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas (OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

⁴ 2007 m. spalio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1234/2007, nustatantis bendrą žemės ūkio rinkų organizavimą ir konkrečias tam tikriems žemės ūkio produktams taikomas nuostatas (Bendras bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reglamentas), ir 2011 m. birželio 7 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 543/2011, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 taikymo vaisių bei daržovių ir perdirbtų vaisių bei daržovių sektoriuose taisyklės (OL L 157, 2011 6 15, p. 1–163).

⁵ 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1379/2013 dėl bendro žvejybos ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo (OL L 354, 2013 12 28, p. 1).

⁶ 2000 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1760/2000, nustatantis galvijų identifikavimo bei registravimo sistemą, reglamentuojantis jautienos bei jos produktų ženklinimą (OL L 204, 2000 8 11, p. 1).

⁷ 2012 m. sausio 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 29/2012 dėl prekybos alyvuogių aliejumi standartų (OL L 12, 2012 1 14, p. 14–21).

⁸ 2007 m. spalio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1234/2007, nustatantis bendrą žemės ūkio rinkų organizavimą ir konkrečias tam tikriems žemės ūkio produktams taikomas nuostatas (Bendras bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reglamentas).

⁹ 2008 m. birželio 23 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 589/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 įgyvendinimo taisyklės dėl prekybos kiaušiniiais standartų (OL L 163, 2008 6 24, p. 6–23).

¹⁰ 2008 m. birželio 16 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 543/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 dėl tam tikrų prekybos paukštiena standartų įgyvendinimo taisyklės (OL L 157, 2008 6 17, p. 46–87).

¹¹ 2013 m. gruodžio 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1337/2013, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1169/2011 taikymo taisyklės, susijusios su šviežios, atšaldytos ir užšaldytos kiaulienos, avienos, ožkienos ir paukštienos kilmės šalies arba kilmės vietos nuorodomis (OL L 335, 2013 12 14, p. 19).

3. ATASKAITOJE APTARIAMI MAISTO PRODUKTAI

Terminas „neperdirbti maisto produktai“ apibrėžtas IMV reglamente: tai perdirbimo neapdoroti maisto produktai, bet jie gali būti padalyti, perskirti, nupjauti, sukapati, nuimti nuo kaulų, malti, nuo jų gali būti nuimta oda, sugrūsti, supjaustyti, nuvalyti, apkarpyti, išlukštenti, sumalti, atvėsinti, sušaldyti, giliai sušaldyti ar atšildyti. Pavyzdžiui, miltai, ryžiai, pjaustytos žalios salotos laikomos neperdirbtais produktais.

Sąvoka „produktai, sudaryti iš vienos sudedamosios dalies“ IMV reglamente neapibrėžta. Šios ataskaitos reikmėms tai produktai, sudaryti iš vienos sudedamosios dalies arba žaliavos. Tai, pvz., cukrus, pomidorų tyrė, aliejus iš vieno augalo, šaldytos bulvių lazdelės, jei šie produktai be priedų ar druskos.

IMV reglamente taip pat neapibrėžta sąvoka „sudedamosios dalys, sudarančios daugiau nei 50 proc. maisto produkto“. Taip pat nurodyta, su kuo susijusi 50 proc. riba (kiekiu, svoriu ar pan.). Šiai kategorijai priklausančios sudedamosios dalys tai, pvz., pomidorai pomidorų padaže, vaisiai vaisių sultyse, miltai duonoje (grūdinių gaminių sektorius).

4. SEKTORIAUS IR TIEKIMO GRANDINĖS APŽVALGA

4.1. ES maisto sektoriaus apžvalga

ES maisto ir gėrimų sektoriaus apyvarta siekia 1,048 mlrd. EUR, sukuriama pridėtinė vertė – 206 mlrd. EUR, jame dirba 4,2 mln. žmonių. Tai – didžiausias ES gamybos sektorius, kuriame sukuriama daugiausia darbo vietų.

Šiame sektoriuje veikia 286 000 įmonių, iš kurių 99 proc. yra MVĮ (įskaitant labai mažas įmones).

4.2. Maisto gamybos tiekimo grandinės apžvalga

Daugelyje maisto produktų sektorių ES maisto tvarkymo subjektai žaliavas įsigyja iš įvairių šaltinių. Kalbant apie tokias prekes kaip, pvz., kava ir miltai, siekiant užtikrinti norimą produkto kokybę ir išvengti skirtumų dėl sezoniškumo, prireikia įvairių žaliavų šaltinių. Kaina taip pat yra svarbus kriterijus ir žaliavos kilmė dažnai keičiama, siekiant kuo labiau sumažinti išlaidas. FCEC tyrimas parodė, kad, kai naudojami įvairūs šaltiniai, 50 proc. maisto tvarkymo subjektų keičia savo žaliavų kilmę tris ar daugiau kartų per metus. Kuo tiekimo grandinė sudėtingesnė ir painesnė, tuo didesnė kilmės ženklinimo našta.

Kalbant apie atsekamumą, kurio reikalaujama pagal ES teisės aktus dėl maisto saugos¹², maisto tvarkymo subjektai turi sugebėti identifikuoti savo tiesioginius tiekėjus ir klientus. Paprastai užtikrinamas tik toks reikalaujamas dvikryptis

¹² 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, nustatantis maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiantis Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantis su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL L 31, 2002 2 1, p. 1).

atsekamumas – didesnę atsekamumą užtikrina ir išsamesnę atsekamumo sistemą įdiegia tik 29 proc. maisto tvarkymo subjektų.

4.3. Savanoriškas kilmės ženklavimas ir ES kokybės sistemos

Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais parodė, kad ataskaitoje aptariamuose maisto sektoriuose savanoriškas kilmės ženklavimas retas. Ši sistema taikoma tik nedidelei daliai visų gaminamų produktų (pvz., < 1 proc. visos kavos rinkos), daugiausia didelės vertės segmente. Daugelyje ataskaitoje aptariamų maisto produktų kategorijų produktai, kuriems suteiktas ES kokybės sistemos logotipas, pvz., „saugoma kilmės vietos nuoroda“ (SKVN), „saugoma geografinė nuoroda“ (SGN) arba „garantuotas tradicinis gaminys“ (GTG), nėra dominuojantys. Tokios nuorodos ne visuomet rodo žaliavų kilmę, tačiau gali būti siejamos su, pvz., regionine praktine patirtimi ar rodyti gamybos vietą.

5. VARTOTOJŲ POŽIŪRIS Į MAISTO PRODUKTŲ KILMĖS INFORMACIJĄ

Vartotojų tyrimai rodo, kad tarp aspektų, darančių poveikį vartotojų elgesiui, kilmės ženklavimas mažiau svarbus negu tokie veiksniai kaip kaina, skonis, terminas, iki kurio tinka vartoti produktą, arba minimalus tinkamumo vartoti terminas, patogumas ir (arba) išvaizda.

Suinteresuotumas FCEC tyrime nagrinėtų produktų kilmės ženklavimu apskritai buvo mažesnis, tačiau trim ketvirtadaliams vartotojų respondentų šis ženklavimas buvo svarbus. Per minėtą tyrimą vartotojai teigė vienodai besidomintys ūkininkavimo vieta ir gamybos vieta. Tačiau paprašyti nurodyti konkrečius atvejus vartotojai akivaizdžiai pirmenybę teikė su gamybos vieta susijusiai informacijai.

Didžioji dauguma apklaustų vartotojų pageidautų informacijos apie kilmės šalį.

Priežastys, dėl kurių vartotojai pageidauja kilmės ženklavimo, valstybėse narėse labai skiriasi. 42,8 proc. ES apklaustų vartotojų naudotųsi kilmės ženklavimu, siekdami pirmenybę teikti nacionaliniams arba vietos produktams, palyginti su kitos kilmės produktais. 12,9 proc. ES vartotojų mano, kad kilmės ženklavimas suteikia daugiau tikrumo dėl maisto produkto kokybės. 12,8 proc. ES vartotojų suinteresuotumą lemia su aplinka susijusios priežastys. Kilmės ženklavimas 10,8 proc. ES vartotojų taip pat suteiktų tikrumo dėl perkamo maisto saugos.

Reikia pažymėti, kad, nors kai kurios iš priežasčių, dėl kurių domimasi maisto produkto kilme, gali būti laikomos pagrįstomis (pvz., siekiama remti vietos produktus, domimasi produkto savybėmis ir rūpinamasi aplinka), kitos nurodytos priežastys – nereikšmingos. Taip yra būtent tada, kai kilmė siejama su sauga, nes saugūs turi būti bet kurioje ES šalyje pagaminti ir į ES importuojami produktai. Iš tiesų pagrindinis ES maisto teisės aktų tikslas – užtikrinti maisto saugą. Komisijos atsakingos tarnybos (Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato Maisto ir veterinarijos tarnybos) valstybėse narėse nuolat atliekamas auditas rodo aukštą saugos lygį, kurį padeda užtikrinti įgyvendinami ES teisės aktai. Auditas atliekamas ir trečiojoje šalyse, siekiant užtikrinti, kad eksportuojami produktai atitiktų ES saugos standartus.

Kalbant apie vartotojų norą mokėti už kilmės informaciją, įrodymai nevienodi ir kartais prieštaringi. Tai galėjo lemti metodinis šališkumas. Ankstesni tyrimai, per kuriuos aiškintasi, ar vartotojai būtų pasirengę mokėti, parodė, kad, nors tam tikra informacija vartotojus ir domina, jie nepasirengę už produktus mokėti daugiau, kad ją gautų¹³. Tačiau FCEC tyrimu nustatytas didelis vartotojų noras mokėti už nagrinėtus produktus (30 proc. daugiau už ES lygmens informaciją, 40–50 proc. daugiau už šalies lygmens informaciją). Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad tarp vartotojų ketinimų ir realių veiksmų yra didelis atotrūkis.

6. GALIMI SCENARIJAI IR VARIANTAI, SUSIJĘ SU PRIVALOMU NEPERDIRBTŲ MAISTO PRODUKTŲ, PRODUKTŲ, SUDARYTŲ IŠ VIENOS SUDEDAMOSIOS DALIES, TAIP PAT SUDEDAMŲJŲ DALIŲ, SUDARANČIŲ DAUGIAU NEI 50 PROC. MAISTO PRODUKTO, KILMĖS ŽENKLINIMU

Šioje ataskaitoje nagrinėjami toliau nurodyti scenarijai.

- 1 scenarijus. Savanoriškas kilmės ženklavimas (*status quo*);
- 2 scenarijus. Privalomas kilmės ženklavimas: ES / ne ES / trečioji šalis;
- 3 scenarijus. Privalomas kilmės ženklavimas: nurodoma valstybė narė arba trečioji šalis;
- 4 scenarijus. Privalomas ženklavimas: nurodomi kiti geografiniai vienetai (regionai).

Pagal 2, 3 ir 4 scenarijus išnagrinėti skirtingi variantai, susiję su kiekvienos iš trijų pagrindinių kategorijų produktais:

- A variantas. Gamybos vieta: kilmė būtų apibrėžta Muitinės kodekse, t. y., šalis, iš kurios kilęs visas produktas arba kurioje jis paskutinį kartą iš esmės pakeistas;
- B variantas. Pagrindinės žaliavos ūkininkavimo vieta, t. y. vaisių, daržovių ir grūdų derliaus nuėmimo vieta, o žuvininkystės gaminių atveju – žvejybos vieta;
- C variantas. Abu pirmiau nurodyti variantai.

7. SKIRTINGŲ SCENARIJŲ SĄNAUDŲ IR NAUDOS ANALIZĖ

7.1. Poveikis vartotojų elgsenai

Pagal 1 scenarijų kilmės informacijos apimtis priklausytų nuo vartotojų paklausos. Maisto kainoms poveikio nebūtų, tad šis scenarijus tenkintų vartotojus, kuriems labai svarbios maisto kainos. Dėl naujų savanoriško kilmės ženklavimo taisyklių vartotojai bet kokių atveju nebūtų klaidinami, kiek tai susiję su tikrąja maisto produktais, kurių

¹³ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl privalomo mėsos, kuri naudojama kaip sudedamoji dalis, kilmės šalies arba kilmės vietos nurodymo (COM(2013) 755).

konkrete kilmė nurodyta, pagrindinės sudedamosios dalies kilmė, nes apie kitokią pagrindinės sudedamosios dalies kilmės vietą turėtų būti pranešama.

2 scenarijus tenkintų vartotojus, tik jeigu jų akyse produktas būtų saugesnis ar geresnės kokybės, palyginti su ES nepriklausančių šalių produktais (tačiau tokios garantijos nėra). Taip pat dažnai laikoma, kad informacijos apimtis būtų pernelyg bendro pobūdžio ir dėl to ši informacija nebūtų verta papildomų išlaidų, kurias tektų dengti galutiniams vartotojams, net jei jos galbūt būtų mažesnės nei pagal 3 ir 4 scenarijus.

3 scenarijus, manoma, geriau patenkintų vartotojų lūkesčius, bet, palyginti su 2 scenarijumi, taip pat turėtų daugiau įtakos gamybos sąnaudoms, taigi padidėtų kainos, kurias tektų mokėti vartotojams. Dėl tokio kilmės ženklavimo pirmenybė neabejotinai būtų teikiama nacionaliniams produktams.

Nepanašu, kad 4 scenarijus būtų palankus vartotojams, palyginti su galimybe kilmę nurodyti šalies lygmeniu. Taip pat manoma, kad pagal šį scenarijų maisto tvarkymo subjektai patirtų daug didesnių papildomų išlaidų, o dėl to padidėtų kainos, kurias tektų mokėti vartotojams.

7.2. Ekonominis poveikis

Atsižvelgiant į tai, kad maisto tvarkymo subjektai abejojo dėl 4 scenarijaus įgyvendinamumo ir vartotojus jis domino mažiau nei 3 scenarijus, pranešama tik apie trijų pirmųjų scenarijų ekonominį poveikį.

Kadangi tyrimas susijęs su įvairių kategorijų maisto produktais, apibendrinti duomenų apie ekonominį poveikį nebuvo įmanoma. Todėl kiekybiškai įvertintas tik konkrečių atvejų ekonominis poveikis, apie jį pranešama FCEC tyrime.

7.2.1. Maisto tvarkymo subjektų veiklos sąnaudos

Pagal 1 scenarijų veiklos sąnaudos išliktų dabartinio lygio. Pagal 2 ir 3 scenarijus maisto tvarkymo subjektai, pasirinkę vieną kilmės vietą arba ribotą kilmės vietų skaičių, dėl būtinų tiekimo praktikos, atsekamumo sistemų, gamybos proceso, pakavimo ir rinkodaros praktikos pakeitimų patirtų papildomų (vienkartinių ir pasikartojančių) veiklos sąnaudų. Pagal 3 scenarijų sektoriuose, kuriuose kilmės vietų nedaug, veiklos sąnaudos padidėtų maždaug 10–15 proc., tačiau daugeliu atvejų šis padidėjimas galėtų siekti 30 proc.

Kai kurios iš šių išlaidų galėtų būti sumažintos, jeigu būtų pasirinktas 2 scenarijus arba jeigu 3 scenarijaus atveju būtų galima nurodyti kelias šalis (t. y. būtų galimybė nurodyti tam tikro produkto kilmės vietų derinį arba skirtingas kilmės vietas, kurios galėtų pasitaikyti gamybos metu). Maisto tvarkymo subjektai taip pat mano, kad variantas, pagal kurį būtų nurodoma gamybos vieta, apskritai atsieitų pigiau negu variantas, pagal kurį būtų nurodoma ūkininkavimo vieta, nes gamybos vietų, palyginti su žaliavų kilmės vietomis, yra mažiau, ir prireiktų ne tokios išsamios atsekamumo sistemos.

7.2.2. *Poveikis vidaus rinkai ir tarptautinei prekybai*

Manoma, kad pagal 2 scenarijų vidaus rinkai poveikio nebūtų, nes pagal jį nedaroma skirtumo tarp skirtingų valstybių narių. Tačiau, priklausomai nuo klientų reakcijos į ES arba ne ES etiketę ir nuo maisto tvarkymo subjektų tiekimo praktikos pritaikymo, galėtų būti daromas poveikis tarptautinei prekybai, todėl iškiltų klausimų, susijusių su tarptautinės prekybos susitarimais, taikomais tam tikriems tyrimuose nagrinėtiems produktams, pvz., cukrui. Trečiosios šalys taip pat pabrėžė, kad joms susirūpinimą kelia galimas eksporto į ES sumažėjimas dėl papildomų gamybos ir ženklavimo išlaidų ir prognozių, kad ES maisto tvarkymo subjektai rinktųsi ES tiekėjus.

Pagal 3 scenarijų, be panašaus poveikio tarptautinei prekybai, kaip ir pagal 2 scenarijų, kyla pavojus, kad dėl galimo maisto tiekimo grandinių nacionalizavimo būtų daroma įtaka vidaus rinkai: beveik pusė respondentų nurodė, kad pirmenybę teiktų savo šalies produktams. Pagal šį scenarijų, nors ES produktams vartotojų teikiama pirmenybė ES rinkoje galėtų būti naudinga, nukentėtų ES maisto tvarkymo subjektai tarptautinėje rinkoje, nes jiems kiltų papildoma našta, o tiekimo praktika taptų mažiau lanksti.

7.2.3. *Administracinė našta įmonėms*

Maisto tvarkymo subjektams, dirbantiems su skirtingos kilmės žaliavomis, kiltų papildoma administracinė našta, nes reikėtų registruoti pristatomų žaliavų kilmę ir pritaikyti atsekamumo sistemą. Nustatytosios išlaidos sudarytų didelę dalį papildomos naštos ir dėl jų nukentėtų daug daugiau MVĮ. Nenukentėtų tik MVĮ, žaliavas gaunančios iš vieno ar tik kelių šaltinių.

Pasirinkus 1 scenarijų susidarytų nedidelė administracinė našta ir tik toms įmonėms, kurios nurodo galutinio maisto produkto kilmę ir tik jeigu ta kilmė skiriasi nuo pagrindinės (-ių) sudedamosios (-ųjų) dalies (-ių) kilmės. Apskaičiuota, kad bendra našta pagal 2 scenarijų būtų mažesnė, palyginti su 3 scenarijumi, taip pat mažesnė, pasirinkus A variantą, palyginti su B variantu.

7.2.4. *Papildoma našta valdžios institucijoms*

Valstybių narių apskaičiavimai, kiek padidėtų valdžios institucijų kontrolės išlaidos, labai skiriasi. Darant prielaidą, kad iš valstybės biudžeto kontrolės įstaigoms skiriamos išlaidos nebūtų padidintos, dėl tokių naujų taisyklių galėtų sumažėti kontrolės dažnumas arba galėtų pasikeisti prioritetai, todėl, nesant maisto kilmei nustatyti taikomo analizės metodo, galėtų padidėti sukčiavimo rizika.

7.2.5. *Vartotojų išlaidos*

Manoma, kad dėl kilmės informacijos teikimo padidėtų sąnaudos, kurias, remiantis FCEC tyrimu, be abejonės, tektų dengti visų pirma vartotojams. Remiantis šiuo tyrimu, minėtų sąnaudų padidėjimas būtų įvairus – nuo nereikšmingo iki didelio, priklausomai tiek nuo maisto ir maisto sektoriaus, tiek nuo valstybės narės.

Pagal 1 scenarijų nėra tikėtina, kad kainos apskritai padidėtų. Poveikis galėtų būti daromas tik produktams, ant kurių etikečių būtų savanoriškai informuojama apie kilmę.

Tikėtina, kad pagal 2 ir 3 scenarijus vartotojų kaina apskritai padidėtų ir pagal pastarąjį scenarijų ji būtų gerokai didesnė. Pagal 3 scenarijų (ir kiek mažiau pagal 2 scenarijų) dėl gerokai padidėjusių išlaidų galėtų sumažėti ataskaitoje aptariamų maisto produktų vartojimas arba vartotojams tektų skirti didesnę biudžetą šiems produktams, kurie dažnai gali būti pagrindiniai maisto produktai, įsigyti.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad pagal 3 scenarijų maisto grandinės nacionalizavimas dėl maisto gamybos grandinės reorganizavimo galėtų daryti poveikį užimtumui. Vienais atvejais poveikis būtų teigiamas, kitais – neigiamas.

7.2.6. Poveikis aplinkai

Įvedus privalomas taisykles dėl kilmės informacijos gali padidėti maisto atliekų ir sumažėti energijos vartojimo efektyvumas, nes padaugėtų gamybos linijų arba gamybos partijų, taip pat atskirų maisto produktų (atsargų apskaitos vienetų) ES rinkoje bei kanalų, reikalingų jiems paskirstyti. Šis poveikis būtų daug didesnis pagal 3 scenarijų, palyginti su 2 scenarijumi, o pagal 1 scenarijų poveikio nebūtų arba jis būtų minimalus.

2 ir 3 scenarijus galėtų paskatinti vartoti daugiau vietoje pagamintų produktų, o tai galėtų turėti teigiamos įtakos aplinkai, nes būtų ribojama galima transporto skleidžiama tarša.

7.3. Su skirtingais scenarijais susijusios sąnaudos ir nauda

Toliau pateikiamoje lentelėje apibendrinami skirtingų kilmės nurodymo scenarijų pranašumai ir trūkumai.

Scenarijai		Poveikis vartotojams pagal FCEC tyrimą	Ekonominis poveikis pagal FCEC tyrimą
1 scenarijus. Apie kilmę toliau informuojama savanoriškai	Išlaidos	Negarantuojama, kad kilmės informacija vartotojams būtų teikiama sistemingai.	Papildomos veiklos sąnaudos būtų nedidelės. Nedidelė administracinė našta įmonėms ir valdžios institucijoms. Kainos nedidėtų arba didėtų nedaug.
	Nauda	Maisto kainos išliktų tokios, kaip šiuo metu, išskyrus tuos atvejus, kai ženklinama savanoriškai ir skiriasi pagrindinės sudedamosios dalies kilmė. Vartotojams, neteikiantiems ypatingos svarbos kilmei, netektų patirti papildomų su kilme susijusių išlaidų.	Tai nelemtų vidaus rinkos susiskaidymo ir neturėtų poveikio ES vidaus prekybai. Kadangi nebūtų papildomos naštos, būtų galima išlaikyti ES maisto tvarkymo subjektų konkurencingumą tarptautinėje rinkoje.

Scenarijai		Poveikis vartotojams pagal FCEC tyrimą	Ekonominis poveikis pagal FCEC tyrimą
		Vartotojai, norintys žinoti kilmę, galėtų rinktis produktus, kurių etiketėse teikiama tokia informacija.	
2 scenarijus. Privalomas kilmės ženklavimas: ES / ne ES / trečioji šalis	Išlaidos	<p>Teikiama kilmės informacija nebūtų labai išsami – ji būtų pernelyg bendro pobūdžio.</p> <p>Informacija galėtų paskatinti susidomėti tikslesne maisto kilmė – net tuos vartotojus, kurie <i>a priori</i> tokios informacijos nereikalavo, taigi galėtų kilti tam tikras susierzinimas.</p> <p>Tikėtina, kad papildomas sąnaudas dėl kilmės ženklavimo tektų dengti vartotojams.</p>	<p>Maisto tvarkymo subjektai patirtų tam tikrų veiklos išlaidų dėl tiekimo grandinės ir gamybos adaptacijos.</p> <p>Daugelyje sektorių pasirinkus A variantą būtų patiriama nuo nedidelių iki vidutinių sąnaudų, o pagal B ir C variantus – nuo vidutinių iki didelių.</p> <p>Papildoma administracinė našta įmonėms ir valdžios institucijoms, bet mažesnė nei pagal 3 scenarijų.</p>
	Nauda	<p>Garantuojama, kad kilmės informacija vartotojams būtų teikiama sistemingai.</p> <p>Gali būti suvokiama kaip maisto kokybės ir saugos etiketė.</p>	<p>Lankstesnė tiekimo praktika, palyginti su 3 scenarijumi.</p> <p>Kadangi ES maisto kokybė ir sauga sulaukia pripažinimo, tai galėtų padėti užtikrinti geresnes ES maisto produktų pozicijas tarptautinės prekybos srityje.</p>
3 scenarijus. Privalomas kilmės ženklavimas: valstybė narė / trečioji šalis	Išlaidos	<p>Galutinių produktų kainų poveikis būtų daug didesnis nei pagal 2 scenarijų.</p> <p>Tai galėtų paveikti biudžetą, kurį vartotojai skiria maistui, nes šis teisinis reikalavimas būtų taikomas daugeliui produktų.</p>	<p>Dėl saugyklų dubliavimo, gamybos procesų suskaidymo, išsamesnių atsekamumo sistemų ir etikečių pakeitimų tam tikrų veiklos sąnaudų patirtų visi maisto tvarkymo subjektai.</p> <p>FCEC tyrimo duomenimis, sektoriuose, kuriuose skirtingų kilmės vietų nedaug, veiklos sąnaudos padidėtų maždaug 10–15 proc., tačiau daugeliu atvejų šis padidėjimas galėtų siekti 30 proc.</p> <p>Maisto tvarkymo subjektų ir kontroliuojančių institucijų administracinė našta būtų didesnė nei pagal 2 scenarijų.</p> <p>Padidėtų įvairių maisto sektorių rinkos segmentacija, maisto tiekimo grandinės būtų nacionalizuojamos, dėl to sumažėtų konkurencingumas tarptautinėje rinkoje.</p>
	Nauda	<p>Garantuojama, kad kilmės informacija vartotojams būtų teikiama sistemingai.</p> <p>Didesnis vartotojų pasitikėjimas</p>	<p>Dėl „maisto nacionalizmo“ galėtų padidėti tam tikrų produktų pardavimas vidaus rinkoje.</p>

Scenarijai		Poveikis vartotojams pagal FCEC tyrimą	Ekonominis poveikis pagal FCEC tyrimą
		maistu.	
4 scenarijus. Privalomas kilmės ženklimas žemesniu (regionų) lygmeniu		Vartotojų suinteresuotumas ne didesnis nei pagal 3 scenarijų.	Didesnis poveikis, palyginti su 3 scenarijumi.

8. IŠVADOS

Kalbant apie veiksnius, darančius poveikį vartotojų pirkimo sprendimams, vartotojams kilmės ženklimas mažiau svarbus negu kaina, skonis, terminas, iki kurio tinka vartoti produktą, arba minimalus tinkamumo vartoti terminas, patogumas ir (arba) išvaizda. Net jeigu nuo dviejų trečdalių iki trijų ketvirtadalių vartotojų teigia, kad jiems svarbus neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies, taip pat sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 proc. maisto produkto, kilmės ženklimas, jis mažiau svarbus negu tokių kategorijų maisto produktų kaip mėsa, jos produktai ar pieno produktai, kilmės ženklimas.

Vartotojai kilmės nuorodą sieja su įvairiais produkto aspektais, kaip antai su kokybe, sauga, aplinkos apsaugos klausimais. Jie taip pat teigia, kad pirktų nacionalinius produktus, siekdami paremti savo šalies ekonomiką, tačiau tarp valstybių narių esama didelių skirtumų. Vartotojai pageidautų kilmės informacijos šalies lygmeniu, palyginti su ES / ne ES lygmens informacija. Vartotojus taip pat labiau domina gamybos vieta, palyginti su žaliavų ūkininkavimo vieta.

Neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies, taip pat sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 proc. maisto produkto, kategorijoms priklauso labai skirtingi produktai. Vartotojų suinteresuotumas jų kilmės informacija labai nevienodas, taip pat gerokai skirtusi jų privalomo kilmės ženklinimo ekonominis poveikis.

Iš ataskaitoje aptariamų trijų kategorijų maisto produktų tiekimo grandinių matyti, kad sudedamųjų dalių kilmė dažnai keičiasi, siekiant išlaikyti žemas pirkimo kainas ir užtikrinti galutinio produkto kokybę. Todėl daugelyje maisto sričių būtų labai sudėtinga įvesti privalomą kilmės ženklinimą ES lygmeniu, o šalies lygmeniu – dar sudėtingiau: gerokai padidėtų gamybos sąnaudos, kurias galiausiai reikėtų dengti vartotojams.

Pasirinkus scenarijų, pagal kurį kilmės ženklimas būtų savanoriškas, rinkos trikdžių būtų mažiausia ir produktų kainos išliktų dabartinio lygio. Pagal šį scenarijų nebūtų tinkamai patenkintas vartotojų poreikis sistemingai gauti kilmės informaciją, tačiau vartotojai galėtų, jei to pageidautų, rinktis tuos maisto produktus, kurių kilmę maisto tvarkymo subjektai nurodytų savanoriškai. Privalomo kilmės ženklinimo ES lygmeniu (ES / ne ES / trečioji šalis) atveju gamybos sąnaudos padidėtų mažiau, maisto tvarkymo subjektai ir valstybių narių kompetentingos institucijos patirtų

mažesnę naštą, tačiau vartotojų pasitenkinimas būtų ne toks didelis, palyginti su scenarijumi, pagal kurį būtų privalomas kilmės ženklavimas šalies lygmeniu. Kitaip nei kilmės ženklavimas ES lygmeniu, kilmės ženklavimas šalies lygmeniu turėtų reikšmingą poveikį vidaus rinkai: tam tikrose rinkose galėtų padidėti vietos maisto produktų vartojimas.

Tiek privalomas kilmės ženklavimas ES lygmeniu, tiek privalomas kilmės ženklavimas šalies lygmeniu galėtų paveikti tarptautinę maisto pasiūlą, taip pat galėtų prieštarauti galiojantiems prekybos susitarimams su trečiosiomis šalimis. Dėl papildomų ženklavimo taisyklių galėtų sumažėti ES maisto tvarkymo subjektų konkurencingumas tarptautinėje rinkoje, o maisto tvarkymo subjektai iš trečiųjų šalių yra susirūpinę dėl galimų papildomų gamybos sąnaudų ir eksporto į ES sumažėjimo, nes vartotojai teiktų pirmenybę ES kilmės maisto produktams.

Galiausiai privalomas kilmės ženklavimas sudarytų papildomą naštą valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms (visų pirma dabartinėmis ekonominėmis sąlygomis), jei joms tektų vykdyti galimus naujus kontrolės uždavinius, susijusius su atitinkamais papildomais reikalavimais.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes ir Komisijos geresnio reglamentavimo politiką, tinkama pasirinktis – savanoriškas kilmės ženklavimas kartu su jau esama privalomo kilmės ženklavimo tvarka, taikoma tam tikriems maisto produktams arba maisto produktų kategorijoms. Dėl šios pasirinkties pardavimo kainos išliktų tokios kaip šiuo metu, o vartotojai vis tiek galėtų rinktis konkrečios kilmės produktus, jei to panorėtų. Ši pasirinktis taip pat neturėtų įtakos maisto tvarkymo subjektų konkurencingumui, vidaus rinkai ir tarptautinei prekybai.